

5. Трагнюк О. Я. Деякі правові засоби подолання дефіциту демократії в Європейському Союзі (на прикладі інституту громадянської ініціативи в ЄС) / Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / НДІ держ. будівництва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2011. Вип. 22. С. 86–95.

6. Шульга М.А. «Дефицит демократии» в Европейском союзе: Смыслы и интерпретации. *Политическая наука*. 2014. № 2. С. 162–182.

Литвиненко Д.О.

студентка,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сьогодні все ще не існує єдиного підходу для визначення правової природи ЄС, а тому це питання є відкритим та актуальним. Союз є принципово новим унікальним об'єднанням, що містить основи як національного права, так і міжнародного.

З кожним наступним договором (Амстердамським, Маастрихтським, Лісабонським) компетенція та сфери діяльності ЄС набувають розвитку та розширюють можливості для досягнення цілей Союзу. Так, у 2007 р. Лісабонським договором було надано правосуб'єктність ЄС, що стало визначальним кроком для Союзу, але зовсім не вирішило питання правової природи.

Тож сперечаючись щодо природи ЄС, було виокремлено основні її концепції. Так ЄС розглядають як: міжнародну організацію; конфедерацію; федерацією; та як унікальний суб'єкт права, якого до нині ніколи не існувало.

Розглянемо кожну концепцію окремо, її переваги та недоліки. Концепція визначення ЄС у якості міжнародної організації розглядається через те, що Союз має з нею певні спільні риси, такі як: організаційно-правова єдність; оснований на міжнародно-публічному договорі; система органів управління; та делегований характер повноважень. Однак, головною особливістю ЄС, яка не дозволяю його віднести до міжнародних організацій є здатність створювати

наднаціональні норми. Міжнародні організації не мають такої можливості, а отже ЄС не підпадає під таку категорію. Визначена концепція набула поширення серед британських вчених [1, с. 591–592].

Наступним підходом для визначення правової природи розглядається конфедерація. Дійсно, схожість ЄС полягає в тому, що ЄС складається з суверенних держав-членів, а значить є інтеграційним об'єднанням; таке об'єднання створення задля досягнення спільної мети; держави-члени зберігають за собою повний суверенітет [2, с. 85]. Але, попри схожість ЄС з конфедерацією існують певні відмінності, що не дозволяють їх ототожнити. Так, норми ЄС мають наднаціональний характер; створено власні валютну та фінансову системи; запроваджено громадянство ЄС; володіє постійною інституційною структурою. Все це не дозволяє казати, що Союз належить до конфедерацій.

Концепція віднесення ЄС до федерації бере свій початок ще з 50-х років минулого століття. За умов сьогодення вона відображає «думку» таких держав-членів, як Німеччина, Бельгія, Нідерланди та Люксембург, які виступали за перетворення Євросоюзу в формат держави [3, с. 128]. До ознак ЄС, що притаманні федеративній державі належать: отримання Союзом власної правосуб'єктності; установчі договори ЄС слугують певною мірою Основним Законом; наявність дворівневої системи влади; власна валютна система та інститут громадянства. Однак, слід пам'ятати, що федерація це не союз держав, а єдина союзна держава. Тому наявність збереження повного суверенітету держав-членів; можливість вільного виходу з ЄС; делегований характер повноважень; а також здійснення зовнішньої та безпекової політики виключно державами свідчать про неможливість прирівнювати ЄС до федерації.

І останньою концепцією визначено ЄС унікальним суб'єктом права, неподібний на інші. З таким поглядом пов'язано визнання наднаціонального характеру норм права Євросоюзу щодо норм внутрішнього права держав-членів; добровільність наділення ЄС повноваженнями шляхом їх делегування для досягнення цілей об'єднання, що мають динамічний характер; наявність законодавчих органів, не підконтрольних державам-членам; існування виключної компетенції ЄС (тобто певні сфери повністю виключені з відання державами); створення інституту громадянства та валютної система; наявність правосуб'єктності [4, с. 86].

Подібні підходи до встановлення правової природи визначає В.С. Швед, а саме такі концепції: державницьку (складається з двох

течій: федерація та конфедерація); міжнародно-правову; концепцію синтезу. Остання полягає в тому, що ЄС не можливо розглядати окремо як федерацію, конфедерацію чи міжнародну організацію, то Союз об'єднує в собі ознаки всіх цих утворень одночасно та має певні риси, що не належать до жодної категорії [5, с. 361].

Підсумовуючи, можна однозначно сказати, що єдиного розуміння правової природи ЄС ще не винайдено, бо вона має досить неоднорідний характер, виражений поєднанням міжнародного та національного права для досягнення цілей Європейського Союзу. І на мою думку, визначення ЄС суб'єктом права *sui generis* є більш вірним та знаходить більшого прихильництва науковців, але все одно ще потребує доопрацювання.

Список використаних джерел:

1. Хоббі Ю. С. Правова природа Європейського Союзу: проблема визначення // Держава і право. – Вип. 47. – 2010. – С. 590–595.
2. Палєєва Ю.С., Григорченко Д. Безпрецедентний феномен Європейського Союзу щодо юридичної форми // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». – № 1(6). – 2015. – С. 83–90.
3. Попко В.В. Юридична природа Європейського Союзу // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 115 (частина II), 2013. – С. 126–133.
4. Грицаєнко Л. Європейський Союз як організація «*sui generis*» // Публічне право. – № 1, 2011. – С. 82–87.
5. Швед В.С. Правова природа Європейського Союзу / В.С. Швед // Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П.Є. Казанського: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 року). – Одеса: Фенікс, 2010. – С. 360–361.